Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JEAN RICHARD DE LA TOUR
esitatud 6. märtsil 2025 [1]

Kohtuasi C-549/23

American Express Europe SA,
American Express Carte France SA,
Visa Europe Ltd,
MasterCard Europe SA,
Autoriteit Consument en Markt,
Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV,
menetluses osales:
International Card Services BV

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud College van Beroep voor het bedrijfsleven (apellatsiooniastme halduskohus majandusküsimustes, Madalmaad))

Eelotsusetaotlus – Makseteenused siseturul – Määrus (EL) 2015/751 – Kaardipõhiste maksetehingute vahendustasud – Nende vahendustasude summa ülemmäär – Tasud, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud maksekaardisüsteemilt – Selle ülemmäära kohaldamine nende tasude suhtes – Kaupmehe tasu mahaarvamine – Kaubamärgi kooskasutuse partneri osutatud teenuste väärtuse mahaarvamine

I. Sissejuhatus

1. Euroalas tehti 2023. aasta teisel poolaastal 56% muudest maksetest kui sularahamaksed pangakaardiga keskmises summas ligikaudu 40 eurot tehingu kohta. [2]

2. Konkurents pangakaartide alal toimub kahe majandusmudeli abil. Esiteks on turul väga suures ülekaalus nelja osapoolega maksekaardisüsteemid. [3] Niisuguse korralduse puhul on osalejateks pangakaardi omanik (1), kes maksab kaardi hooldustasu rahandusasutusele (2), kes on selle kaardi väljastanud (edaspidi „väljastaja“), ja kaupmees (3), kellele tasutakse kaardi abil ja kes maksab teenuste eest kaupmehe tasu rahandusasutusele (4), kes annab kaupmehele vahendid, [4]

[1] Algkeel: prantsuse.

[2] Vt Euroopa Keskpanga (EKP) 25. juuli 2024. aasta pressiteade, mis käsitleb maksete statistikat 2023. aasta teisel poolaastal ja on kättesaadav järgmisel veebiaadressil: https://www.ecb.europa.eu/press/stats/paysec/html/ecb.pis2023_1~10a5662f81.en.html. Vt ka selle pressiteate lisa.

[3] Vt Euroopa Liidu Kontrollikoja eriaruanne 01/2025 „Paiements numériques dans l'Union européenne – Vers des opérations plus sûres, plus rapides et moins chères malgré des lacunes persistantes“, mis on kättesaadav järgmisel veebiaadressil: https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2025-01/SR-2025-01_FR.pdf, punkt 7 (lk 9).

[4] Elektrooniline makseterminal või internetis või mobiiltelefonis kaardimakse tegemise lahendus.

mille abil kaardimakse vastu võtta (edaspidi „vastuvõtja“). Seda korraldust täiendab niisuguste maksekaartide süsteem nagu MasterCard või Visa, mis hüvitab ja arvestab välja tehingud asjaomaste väljastajate ja vastuvõtjate vahel vahendustasu eest, mida nad maksavad. Hüvitamaks seda, et väljastaja kannab suurema arvu kulusid ja riske (eelkõige seoses kindlustusega ja kinnimaksmised pettuse või tasumata jätmise korral, sest makse tehakse otsekohe, isegi kui kaardi omaniku makse on edasi lükatud) kui vastuvõtja (makselahenduste kättesaadavaks tegemine), maksab viimane väljastajale kaardipõhiste maksetehingute vahendustasu, mida reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2015. aasta määrus (EL) 2015/751 kaardipõhiste maksetehingute vahendustasude kohta [5].

3. Teiseks on olemas kolme osapoolega maksekaardisüsteemid, mis hõlmavad kaardiomanikku, kaupmeest ja maksekaardisüsteemi vastuvõtja-väljastaja, sest see koondab endasse kaks funktsiooni. Järelikult ei kohaldata nende suhtes kaardipõhiste maksetehingute vahendustasu regulatsiooni. American Express kuulub niisuguste kolme osapoolega maksekaardisüsteemide hulka.

4. Nende kolme osapoolega maksekaardisüsteemide alusel on välja kujunenud majandusmudelid, milles osalevad peale nende kolme osaleja, keda ma äsja nimetasin, kolmandad isikud nagu litsentseeritud makseteenuste osutaja, kaubamärgi kooskasutuse partner või agent. Kolme osapoolega maksekaardisüsteemide variantide puhul, mille hulka kuulub Euroopa Kohtule hindamiseks esitatud lepinguline olukord, on määruses 2015/751 ette nähtud, et neid tuleb pidada nelja osapoolega maksekaardisüsteemideks.

5. Käesolev eelotsusetaotlus annab Euroopa Kohtule võimaluse selgitada, kuidas tuleb seda määruses 2015/751 ette nähtud ühelt poolt nelja osapoolega maksekaardisüsteemide ja teiselt poolt kaubamärgi kooskasutamise teel laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemide samastamist konkreetselt rakendada, eelkõige mis puudutab vahendustasu summa piiramist.

6. Euroopa Kohtul on nimelt juba olnud võimalus otsustada, et ei ole vaja, et kaubamärgi kooskasutuse partner tegutseks väljastajana määruse 2015/751 artikli 2 punkti 2 tähenduses, et kolme osapoolega maksekaardisüsteemi, millega ta on lepingu sõlminud, võiks pidada nelja osapoolega maksekaardisüsteemiks. [6] Käesolev kohtuasi võimaldab selgitada, kuidas kohaldatakse õigusnorme, mis on nähtud ette selleks, et nelja osapoolega maksekaardisüsteemis kehtiks vahendustasu suhtes ülempiir, kaubamärgi kooskasutamise teel laiendatud kolme osapoolega süsteemi suhtes.

7. Teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata College van Beroep voor het bedrijfsleveni (apellatsiooniastme halduskohus majandusküsimustes, Madalmaad) küsimustele, võttes arvesse määruse 2015/751 eesmärke, milleks on konkurentsieeskirjade ühetaoline kohaldamine vahendustasu suhtes, siseturu toimimise parandamine ja maksetehingute kulu vähendamine maksekaardi kohta tarbijate jaoks.

[5] ELT 2015, L 123, lk 1.

[6] Vt 7. veebruari 2018. aasta kohtuotsus American Express (C-304/16, EU:C:2018:66).

II. Liidu õigus

8. Määruse 2015/751 põhjendustes 10, 28, 29, 31 ja 32 on märgitud:

„(10) Vahendustasusid kohaldatakse tavaliselt teatavasse maksekaardisüsteemi kuuluvate kaardimakseid vastu võtvate makseteenuse pakkujate ja maksekaardi väljastanud makseteenuse pakkujate vahel. Vahendustasu on peamine osa tasust, mida vastu võttev makseteenuse pakkuja nõuab kaupmehelt iga kaardipõhise maksetehingu eest. Kaupmehed omakorda lisavad need maksekaardikulud kaupade ja teenuste üldhinnale, nagu ka kõik oma muud kulud. Maksekaardisüsteemide vaheline konkurents, mille eesmärk on veenda makseteenuse pakkujaid väljastama nende kaarte, toob turul kaasa pigem suuremad kui väiksemad vahendustasud, erinevalt turumajanduses tavapäraselt konkurentsist hindadele tulenevast distsiplineerivast mõjust. Lisaks vahendustasude vallas konkurentsieeskirjade järjepidevale kohaldamisele parandaks vahendustasude reguleerimine siseturu toimimist ja aitaks vähendada tehingukulusid tarbijate jaoks.

[…]

(28) […] Paljud nelja osapoolega maksekaardisüsteemid kohaldavad konkreetset vahendustasu, enamasti mitmepoolset. Kaudse vahendustasu arvessevõtmiseks ja võrdsete tingimuste tagamiseks tuleks kolme osapoolega maksekaardisüsteeme, mis kasutavad makseteenuse pakkujaid väljastajatena või vastuvõtjatena, käsitada nelja osapoolega maksekaardisüsteemidena ning nende puhul tuleks järgida samu norme, samas kui läbipaistvusnõudeid ja muid ärireegleid puudutavaid meetmeid tuleks kohaldada kõigi pakkujate suhtes. […]

(29) Väljastamisteenus põhineb makseinstrumendi väljastaja ja maksja vahelisel lepingulisel suhtel, olenemata sellest, kas väljastaja hoiab raha maksja nimel. Maksekaardi väljastaja teeb maksekaardi maksjale kättesaadavaks, võimaldab teha tehinguid terminalides või muude selliste vahendite abil ning võib tagada makse edastamise vastuvõtjale tehingute puhul, mis on vastavuses asjaomase maksekaardisüsteemi eeskirjadega. Seetõttu ei käsitata väljastamisena pelgalt maksekaartide levitamist või tehniliste teenuste osutamist, näiteks andmete töötlemist või säilitamist.

[…]

(31) Oluline on tagada, et sätetest, mis käsitlevad makseteenuse pakkujate makstavaid või nende poolt saadavaid vahendustasusid, ei hoiduta kõrvale väljastajatele makstavate muude tasude abil. Selle vältimiseks tuleks käsitada vahendustasuna kõigi selliste tasude, sh võimalike autoriseerimistasude netosummat, mida väljastaja on maksekaardisüsteemile, vastuvõtjale või mis tahes muule vahendajale maksnud või mida ta on nendelt saanud. Selleks et kontrollida, kas tegemist on kõrvalehoidumisega, tuleks vahendustasu arvutamisel võtta arvesse selliste maksete või soodustuste kogusummat, mida väljastaja saab maksekaardisüsteemilt seoses reguleeritud tehingutega ja millest on maha arvatud tasud, mida väljastaja on maksnud maksekaardisüsteemile. Kõnealused maksed, soodustused ja tasud võivad olla otsesed (st mahu- või tehingupõhised) või kaudsed (turustamissoodustused, boonused, allahindlused teatavate tehingumahtude puhul). Et hinnata, kas käesoleva määruse täitmisest hoidutakse kõrvale, tuleks eelkõige arvesse võtta

väljastajate kasumit, mis teenitakse väljastaja ja maksekaardisüsteemi ühisprogrammidest, samuti tuluna kajastuvaid töötlemistasusid, litsentsitasusid ja muid maksekaardisüsteemi tulus kajastuvaid tasusid. […]

(32) Tarbijad ei ole üldiselt teadlikud tasudest, mida kaupmehed maksavad makseinstrumendi kasutamise eest. Samal ajal võivad mitmed soodustused, mida väljastajad annavad (nt reisitšekid, boonused, allahindlused, makse tagasinõudmised, tasuta kindlustus jne), suunata tarbijaid selliste makseinstrumentide kasutamise suunas, tuues seega väljastajatele kaasa suured tasud. Selle vältimiseks tuleks meetmeid, millega kehtestatakse vahendustasule piirangud, kohaldada ainult maksekaartide suhtes, mis on massiliselt kasutuses ja mille vastuvõtmisest on kaupmeestel üldiselt raske keelduda, kuna neid on palju välja antud ja neid kasutatakse laialdaselt (nt tarbija deebet- ja krediitkaardid). Selleks et edendada turu tõhusat toimimist sektori reguleerimata osades ja piirata äritegevuse ülekandumist sektori reguleeritud osast reguleerimata osasse, on vaja võtta mitmeid meetmeid, sealhulgas eraldada süsteem ja infrastruktuur, tagada maksja suunamine makse saaja poolt ja võimaldada makse saajal makseinstrumentide valikulist aktsepteerimist.“

9. Määruse 2015/751 artiklis 1 „Reguleerimisese ja kohaldamisala“, mis ise paikneb selle määruse I peatükis „Üldsätted“, on lõigetes 3 ja 5 sätestatud:

„3. II peatükki ei kohaldata järgmiste tehingute suhtes:

[…]

c) kolme osapoolega maksekaardisüsteemide välja antud maksekaartidega tehtavad tehingud.

[…]

5. Kui kolme osapoolega maksekaardisüsteem annab teistele makseteenuse pakkujatele loa kaardipõhiste makseinstrumentide väljastamiseks või kaardipõhiste maksetehingute vastuvõtmiseks või mõlemaks või annab kaardipõhiseid makseinstrumente välja koos kaubamärgi kooskasutuse partneriga või agendi kaudu, käsitatakse seda süsteemi nelja osapoolega maksekaardisüsteemina. […]“.

10. Määruse artikkel 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

2) „väljastaja“ – makseteenuse pakkuja, kellel on leping maksja varustamiseks makseinstrumendiga ning maksja kaardipõhiste maksetehingute algatamiseks ja töötlemiseks;

[…]

10) „vahendustasu“ – väljastaja ja vastuvõtja vahelise iga otsese või kaudse (st kolmanda isiku kaudu) tehingu eest makstud tasu. Netohüvitis või muud kokkulepitud tasud arvatakse vahendustasu hulka;

11) „netohüvitis“ – maksete, tagasimaksete või soodustuste netosumma, mille väljastaja on saanud maksekaardisüsteemilt, vastuvõtjalt või mis tahes muult vahendajalt seoses kaardipõhiste maksetehingutega või nendega seotud toimingutega;

12) „kaupmehe tasu“ – tasu, mida makse saaja maksab vastuvõtjale seoses kaardipõhiste maksetehingutega;

[…]

17) „nelja osapoolega maksekaardisüsteem“ – maksekaardisüsteem, mille puhul tehakse kaardipõhised maksetehingud maksja maksekontolt makse saaja maksekontole maksekaardisüsteemi, väljastaja (maksja poolel) ja vastuvõtja (makse saaja poolel) vahendusel;

18) „kolme osapoolega maksekaardisüsteem“ – maksekaardisüsteem, mis ise pakub vastuvõtu- ja väljastamise teenuseid ning mille puhul kaardipõhised maksetehingud tehakse maksja maksekontolt makse saaja maksekontole maksekaardisüsteemi sees. Kui kolme osapoolega maksekaardisüsteem annab teistele makseteenuse pakkujatele loa kaardipõhiste makseinstrumentide väljastamiseks või kaardipõhiste maksetehingute vastuvõtmiseks või mõlemaks või annab kaardipõhiseid makseinstrumente välja kaubamärgi kooskasutuse partneriga või agendi kaudu, käsitatakse seda süsteemi nelja osapoolega maksekaardisüsteemina;

[…]

24) „makseteenuse pakkuja“ – füüsiline või juriidiline isik, kellele on antud tegevusluba, et osutada makseteenuseid, mis on loetletud direktiivi 2007/64/EÜ[7] lisas, või kes on direktiivi 2009/110/EÜ[8] artikli 1 lõike 1 alusel tunnustatud kui e-raha väljastaja. Makseteenuse pakkuja võib olla väljastaja või vastuvõtja või mõlemad;

[…]

30) „makselahenduse kaubamärk“ – mis tahes füüsilisel andmekandjal asetsev või digitaalselt avaldatud nimi, termin, tähis, sümbol või nende kombinatsioon, millega on võimalik näidata, millise maksekaardisüsteemi raames kaardipõhised maksetehingud tehakse;

[…]

32) „kaubamärgi kooskasutus“ – vähemalt ühe makselahenduse kaubamärgi ja vähemalt ühe mõne muu teenuse pakkuja kaubamärgi kasutamine samal kaardipõhisel makseinstrumendil;

[…]“.

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2007. aasta direktiiv makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2002/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2007, L 319, lk 1). Direktiiv 2007/64 tunnistati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiiviga (EL) 2015/2366 makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ ning 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2015, L 337, lk 35).

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiv, mis käsitleb e-raha asutuste asutamist ja tegevust ning usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvet ning millega muudetakse direktiive 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2000/46/EÜ (ELT 2009, L 267, lk 7).

11. Määruse 2015/751 artikkel 4, mis asub selle II peatükis „Vahendustasud“, käsitleb „[v]ahendustasu tarbija krediitkaarditehingute puhul“ ja selles on sätestatud:

„Makseteenuse pakkujad ei paku ega nõua ühegi krediitkaarditehingu puhul vahendustasu tehingu kohta üle 0,3% tehingu väärtusest. […]“.

12. Määruse artiklis 5 „Kõrvalehoidumise keeld“, mis paikneb määruse II peatükis, on ette nähtud:

„Artiklites 3 ja 4 osutatud piirmäärade kohaldamise eesmärgil käsitatakse vahendustasu osana mis tahes kokkulepitud tasu, sh netohüvitist, millel on vahendustasuga sarnane eesmärk või mõju ning mida väljastaja on saanud maksekaardisüsteemilt, vastuvõtjalt või mõnelt muult vahendajalt seoses maksetehingutega või nendega seotud toimingutega.“

III. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

13. American Express Europe SA ja American Express Carte France SA (edaspidi koos või eraldi „Amex“) käitavad kolme osapoolega maksekaardisüsteemi, samas kui MasterCard Europe SA (edaspidi „MasterCard“) ja Visa Europe Ltd (edaspidi „Visa“) käitavad nelja osapoolega maksekaardisüsteemi.

14. Amex ja Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV (edaspidi „KLM“) sõlmisid 2010. aastal lepingu koostöö kohta kaubamärgi kooskasutuseks ajavahemikuks 1. juunist 2011 kuni 1. juunini 2019. Selle koostöö kohaselt väljastab Amex tarbijatele ja ettevõtjatele krediitkaarte kaubamärgi kooskasutuse partneri osalusel ning ostud nende kaartide abil annavad õiguse Amexi ostetud „miilidele“ KLMi lojaalsusprogrammis. See lojaalsusprogramm, millega saab liituda „miilide“ abil, mida omandatakse ka, ostes KLMi lende või tehes muid oste KLMi partneritelt, võimaldab osta lende või teenuseid KLMilt. Amex ei tasunud KLMile mitte üksnes „Signing“-boonust, vaid ka: a) aastasummasid kaubamärkide kasutamise ja juurdepääsu eest lojaalsusprogrammile; b) teatava protsendi kaardiomanikult kaardi ja sellega seonduva eest võetavalt tasult; c) teatava protsendi kaardiga tehtud kulutustelt ning d) vahendustasu „miilide“ ostmise eest.

15. Uue hanke tulemusena valis KLM 2018. aastal uuesti Amexi oma kaubamärgi kooskasutuse partneriks. Uute lepingutega piirati tasusid, mida Amex maksab peale „Signing“-boonuse, käesoleva ettepaneku punktis 14 nimetatud summadega, mis on ette nähtud punktides a ja d.

16. Autoriteit Consument en Markt (tarbija- ja turukaitseamet, Madalmaad) (edaspidi „ACM“) asus 2017. aasta mais seda koostööd uurima ning 6. märtsi 2019. aasta otsusega tegi ta Amexile sunniraha hoiatusel ettekirjutuse, et Amex järgiks vahendustasu puhul määrusega 2015/751 ette nähtud ülemmäära, mis ei ületa 0,3% tehingu väärtusest aastas ja maksetehingu kohta. Et arvutada nende vahendustasude summa, mida Amex KLMile maksis ja mis ületab kaugelt 0,3-protsendilise ülemmäära, liitis ACM programmi nelja aasta jooksul iga aasta puhul kõik Amexi makstud tasud ja jagas selle summa kaubamärgi kooskasutuse kaartide abil tehtud maksete mahuga. Amex ja KLM vaidlustasid selle 6. märtsi 2019. aasta otsuse ja palusid võtta esialgse õiguskaitse abinõud.

17. Esialgse õiguskaitse üle otsustav kohus peatas 24. juuli 2019. aasta kohtuotsusega Amexile sunniraha hoiatusel tehtud ettekirjutuse täitmise põhjendusel, et ACMi valitud meetod ei võimaldanud tuletada tasude kogusummast, mida Amex KLMile maksis, Amexi ostetud „miilide“ väärtust.

18. ACM tunnistas 22. jaanuari 2020. aasta otsusega põhjendamatuks väited, millega Amex ja KLM sunniraha hoiatusel tehtud ettekirjutust kritiseerisid, ja seda esiteks põhjendusel, et kõik KLMi saadud tasud tuleb kvalifitseerida „netohüvitiseks“, ilma et oleks tarvis teha kindlaks, kas nendel tasudel on vahendustasuga sarnane eesmärk või mõju, ning teiseks põhjendusel, et Amexi ostetud „miilide“ väärtust ei saa tuletada KLMile makstud tasude kogusummast.

19. ACM määras 21. detsembri 2020. aasta otsusega Amexile sunniraha summas kuni kümme miljonit eurot. Nõustudes küll meetodiga, mida Amex kasutas, vaidleb ACM vastu „miilide“ väärtusele, mille Amex aluseks võttis, ja seda seetõttu, et on „miile“, mida kaardiomanikud ära ei kasutanud.

20. Rechtbank Rotterdam (Rotterdami esimese astme kohus, Madalmaad) otsustas, et Amexi ja KLMi kaebused on põhjendatud, ning tühistas 22. jaanuari 2020. aasta ja 21. detsembri 2020. aasta otsused põhjendusel, et kaubamärgi kooskasutuse teel laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemi reguleerib määruse 2015/751 artikkel 4 koostoimes määruse artikliga 5 ja seega tuleb tõendada, et kaubamärgi kooskasutuse partnerile makstud tasudel on vahendustasuga sarnane eesmärk või mõju, et neid võiks pidada vahendustasudeks. Nimetatud kohus leidis ka, et seda mõju ei tule hinnata mitte mõju põhjal sellele, millisel määral õhutatakse Amexi ja KLMi suhtes väljastama ja kasutama kaubamärgi kooskasutuse krediitkaarte, nagu oli hinnanud ACM, vaid mõju põhjal siseturule ja tarbijate tehingukuludele.

21. Amex, Visa, MasterCard, KLM ja ACM on esitanud selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse. Äriühing International Card Services BV-le (edaspidi „ICS“), kes tegutseb Visa ja MasterCardi väljastajana, anti luba astuda menetlusse.

22. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas määruse 2015/751 artiklid 4 ja 5 on kohaldatavad maksete suhtes, mille kolme osapoolega maksekaardisüsteem teeb kaubamärgi kooskasutuse partnerile, kes ei ole väljastaja selle regulatsiooni tähenduses, ja kuidas neid kohaldada tuleb. Juhuks, kui need artiklid on kohaldatavad, on tal ka küsimus, kas KLMi saadud tasude kogusummast on võimalik või mitte maha arvata Amexi ostetud „miilide“ väärtus ja KLMi teenustasud.

23. Nendel asjaoludel otsustas College van Beroep voor het bedrijfsleven (apellatsiooniastme halduskohus majandusküsimustes) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [määruse 2015/751] artikli 2 punkti 11 tuleb selle määruse materiaalõigusnormide kohaldamisel tõlgendada nii, et netohüvitise hulka arvatakse nende maksete, tagasimaksete ja soodustuste netosumma, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud kolme osapoolega maksekaardisüsteemilt seoses kaardipõhiste maksetehingute või nendega seotud toimingutega, ja seda ka juhul, kui kaubamärgi kooskasutuse partner ise ei ole väljastaja?

2. Kas määruse 2015/751 artiklit 4 koostoimes [määruse] artikli 2 punkti 10 teise lausega tuleb tõlgendada nii, et netohüvitis kuulub vahetult artikli 4 kohaldamisalasse?

3. Kas määruse 2015/751 artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka tasu, sealhulgas netohüvitist, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud maksekaardisüsteemilt, kui see kaubamärgi kooskasutuse partner ei ole väljastaja?

4. a. Kas määruse 2015/751 artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et tasul, sealhulgas netohüvitisel, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud seoses maksetehingute või nendega seotud toimingutega, on vahendustasuga sarnane eesmärk, kui see tasu on ette nähtud maksekaardisüsteemi toimingute laiendamiseks?

   b. Kas määruse 2015/751 artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et tasul, sealhulgas netohüvitisel, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud seoses maksetehingute või nendega seotud toimingutega, on vahendustasuga sarnane mõju, kui see tasu toob kaasa maksekaardisüsteemi toimingute laiendamise?

   c. Juhul kui [neljanda küsimuse punktidele a ja b] vastatakse eitavalt, tekib järgmine küsimus: milliste kriteeriumide ja/või tegurite alusel tuleb hinnata, kas tasul, sealhulgas netohüvitisel, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud seoses maksetehingute või nendega seotud toimingutega, on vahendustasuga sarnane eesmärk või mõju?

5. Kas määruse 2015/751 artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et määruse artikli 4 kohaldamisel käsitatakse tasu vahendustasu osana juba siis, kui sellel on vahendustasuga sarnane eesmärk?

6. Kas määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11 tuleb tõlgendada nii, et kaupmehe tasu, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on maksnud kolme osapoolega maksekaardisüsteemile, võib maha arvata maksetest, tagasimaksetest ja soodustustest, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud maksekaardisüsteemilt seoses kaardipõhiste maksetehingute või nendega seotud toimingutega?

7. a. Kas määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11 tuleb tõlgendada nii, et kogusummast, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud maksekaardisüsteemilt, võib maha arvata nii kaubamärgi kooskasutuse partneri rahalise tasu kui ka kaubamärgi kooskasutuse partneri osutatava teenuse kulu või selle majandusliku väärtuse?

   b. Juhul kui [seitsmenda küsimuse punktile a] vastatakse jaatavalt: milliste kriteeriumide alusel tuleb kõnealune väärtus kindlaks määrata?“

24. Amex, KLM, ACM, MasterCard, Visa, ICS ja Euroopa Komisjon esitasid kirjalikke seisukohti. Need menetlusosalised esitasid oma suulised seisukohad kohtuistungil, mis toimus 12. detsembril 2024.

IV. Õiguslik analüüs

A. Esimene eelotsuse küsimus

25. Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas tasud, mida Amex KLM-ile lepingu eest koostöö kohta kaubamärgi kooskasutuseks maksis, kujutavad endast netohüvitist määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11 tähenduses, ehkki KLM ei ole väljastaja.

26. Meenutan, et määruse 2015/751 eesmärk on, nagu selle pealkiri näitab, reguleerida kaardipõhiste maksetehingute vahendustasusid. Selles on neid vahendustasusid määratletud nii, et vahendustasu on väljastaja ja vastuvõtja vahelise iga tehingu eest otseselt või kaudselt (st kolmanda isiku kaudu) makstud tasu. Netohüvitis või muud kokkulepitud tasud arvatakse vahendustasu hulka.[9] Kui tasud kvalifitseeritakse „netohüvitiseks“, on tulemuseks niisiis see, et need tulevad arvesse vahendustasu arvutamisel, kusjuures sellele vahendustasule on määrusega 2015/751 kehtestatud ülemmäär.[10] Kolme osapoolega maksekaardisüsteemide suhtes seda piirangut siiski ei kohaldata,[11] kui just tegemist ei ole kolme osapoolega maksekaardisüsteemiga, mida on muu hulgas laiendatud kaubamärgi kooskasutamise teel.[12]

27. Vastuse eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele võib üsna kergesti tuletada Euroopa Kohtu praktikast. 7. veebruari 2018. aasta kohtuotsuses American Express[13] selgitas Euroopa Kohus, et määruse 2015/751 artikli 1 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et ühelt poolt kaubamärgi kooskasutuse partneri või agendi ja teiselt poolt kolme osapoolega maksekaardisüsteemi vahelise lepingu raames ei ole nõutav, et see kooskasutuse partner või agent tegutseks väljastajana nimetatud määruse artikli 2 punkti 2 tähenduses, selleks et nimetatud süsteemi saaks käsitada niisugusena, et see annab kaardipõhiseid makseinstrumente välja koos kaubamärgi kooskasutuse partneriga või agendi kaudu, ja seega nelja osapoolega maksekaardisüsteemina viidatud sätetest esimese tähenduses.[14]

28. Selle kohtuotsusega kinnitas Euroopa Kohus, et kaubamärgi kooskasutamise teel laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemid on osaliselt samastatud nelja osapoolega maksekaardisüsteemidega, sh juhul, kui kaubamärgi kooskasutuse partner ei ole väljastaja. Ta ei nõustunud seega Amexi analüüsiga, kui viimane väitis kohtuasjas, milles tehti see kohtuotsus, lähtudes määruse 2015/751 põhjenduse 28 sõnastusest,[15] milles on mainitud ainult ühte määruse artikli 1 lõikes 5 kirjeldatud kolmest juhtumist, et samastamine tuleb kõne alla üksnes sel juhul, st kui kaubamärgi kooskasutuse partner on väljastaja.

29. Seega tuleb määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11, milles on „netohüvitis“ määratletud kui maksete, tagasimaksete või soodustuste netosumma, mille väljastaja on saanud maksekaardisüsteemilt, vastuvõtjalt või mis tahes muult vahendajalt seoses kaardipõhiste maksetehingutega või nendega seotud toimingutega, tõlgendada seda osalist samastamist arvesse võttes.

30. Sellest osalisest samastamisest järelduste tegemiseks juhul, kui ei ole olemas väljastajat väljaspool maksekaardisüsteemi, on määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11 tarvis tõlgendada nii, et arvesse võetakse korraga selle sätte sõnastust ja konteksti ning määruse eesmärke.

31. Kõigepealt võib see, et „netohüvitise“ määratluses mainitakse summasid, mille väljastaja on saanud, viia esmapilgul mõttele, et kui niisugune väljastaja puudub – nagu see on eelotsusetaotluse esitanud kohtu analüüsitavas kolme osapoolega maksekaardisüsteemis, mida on laiendatud kaubamärgi kooskasutamise teel –, ei saa seda määratlust kohaldada. Küll aga on nelja

[9] Vt määruse 2015/751 artikli 2 punkt 10.

[10] Vt määruse 2015/751 artikkel 3 (deebetkaarditehingud) ja artikkel 4 (krediitkaarditehingud).

[11] Vt määruse 2015/751 artikli 1 lõike 3 punkt c.

[12] Vt määruse 2015/751 artikli 1 lõige 5.

[13] C-304/16, EU:C:2018:66.

[14] Vt 7. veebruari 2018. aasta kohtuotsus American Express (C-304/16, EU:C:2018:66, punkt 73 ja resolutsiooni punkt 1).

[15] Selles põhjenduses on muu hulgas märgitud, et „[k]audse vahendustasu arvessevõtmiseks ja võrdsete tingimuste tagamiseks tuleks kolme osapoolega maksekaardisüsteeme, mis kasutavad makseteenuse pakkujaid väljastajatena või vastuvõtjatena, käsitada nelja osapoolega maksekaardisüsteemidena ning nende puhul tuleks järgida samu norme“.

osapoolega maksekaardisüsteemiga osalise samastamise loogikast lähtudes ilmne, et täiendavaks osalejaks on kaubamärgi kooskasutuse partner. Lisaks näitab see määratlus, et arvesse võetakse maksekaardisüsteemilt pärinevaid summasid. Kaubamärgi kooskasutamise teel laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemis on niisugune maksekaardisüsteem aga eeldatavasti olemas. Olen seega arvamusel, et summad, mille on saanud kaubamärgi kooskasutuse partner maksekaardisüsteemilt, vastavad netohüvitisele.

32. Seejärel tuleb märkida, et määruse 2015/751 eesmärk on selge: saavutada konkurentsieeskirjade järjepidev kohaldamine vahendustasude vallas, parandada siseturu toimimist ja vähendada maksekaardiga tasumise tehingukulusid tarbijate jaoks.[16] Osaline samastamine toob aga kaasa selle, et teatavate kolme osapoolega maksekaardisüsteemide suhtes kohaldatakse selle määruse II peatükis sätestatut, mis käsitleb muu hulgas vahendustasude, sh netohüvitiste piiramist.

33. Seega tuleb „netohüvitise“ määratluse tõlgendamisel nelja osapoolega maksekaardisüsteemiga osalise samastamise kontekstis arvesse võtta kaardimakse kulude vähendamise eesmärki. Euroopa Kohus on juba leidnud, et ei saa välistada, et teatavat liiki tasu või soodustust saab pidada kaudseks vahendustasuks määruse 2015/751 põhjenduse 28 tähenduses, ilma et kaubamärgi kooskasutuse partner, kellega on kolme osapoolega maksekaardisüsteemil sõlmitud leping, peaks tingimata osalema sellise süsteemi väljastamistegevuses.[17]

34. Seetõttu tuleb selles kontekstis valida mõiste „netohüvitis“ lai tõlgendus, mille kohaselt hõlmab see nende maksete, tagasimaksete või soodustuste kogu netosummat, mille kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud maksekaardisüsteemilt.

35. Lisaks nagu juhib tähelepanu ACM, on komisjon oma – määruse artiklis 17 ette nähtud – aruandes määruse 2015/751 kohaldamise kohta märkinud, et netohüvitis vastab laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemi kontekstis maksete, tagasimaksete või soodustuste kogu netosummale, mille kaubamärgi kooskasutuse partner või agent on saanud.[18]

36. Teen seega ettepaneku vastata esimesele eelotsuse küsimusele, et määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11 tuleb koostoimes määruse artikli 1 lõikega 5 tõlgendada nii, et netohüvitis vastab maksete, tagasimaksete või soodustuste kogu netosummale, mille kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud kaubamärgi kooskasutamise teel laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemilt, isegi kui kaubamärgi kooskasutuse partner ei ole väljastaja.

B. Teine eelotsuse küsimus

37. Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas määruse 2015/751 artiklit 4 tuleb koostoimes määruse artikli 2 punkti 10 teise lausega tõlgendada nii, et netohüvitis kuulub otseselt selle artikli 4 kohaldamisalasse.

[16] Vt määruse 2015/751 põhjendus 10.

[17] Vt 7. veebruari 2018. aasta kohtuotsus American Express (C-304/16, EU:C:2018:66, punkt 71).

[18] Vt 29. juuni 2020. aasta aruanne, mis käsitleb määruse (EL) 2015/751 kaardipõhiste maksetehingute vahendustasude kohta kohaldamist (SWD(2020) 118 (final)) ja on inglise keeles kättesaadav järgmisel veebiaadressil: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2021-10/IFR_report_card_payment.pdf, lk 13.

38. Määruse 2015/751 artikli 2 punktis 10 esitatud „vahendustasu“ määratluses on netohüvitist või muud kokkulepitud tasu loetud vahendustasu hulka kuuluvaks. Sellena kuuluvad need seega otseselt määruse artikli 4 kohalamisalasse ja selles artiklis on vahendustasu summat piiratud 0,3 protsendile tehingu väärtusest iga krediitkaarditehingu puhul.

39. Niisuguse tõlgenduse vastu on siiski ainult Amex ja KLM, väites, et sellega muudetakse tarbetuks määruse artikkel 5, milles on sätestatud norm, mis keelab hoida sellest piirangust kõrvale ja milles on nimetatud sõnaselgelt netohüvitist.

40. Kahtluse tekitab nimelt asjaolu, et selles normis, milles on sätestatud kõrvalehoidmise keeld, on nähtud ette, et selleks, et kokkulepitud tasusid, sh netohüvitist võiks käsitada vahendustasu osana, peab neil olema vahendustasuga sarnane eesmärk või mõju.

41. Seega kuigi netohüvitis on vahendustasuga selle viimase määratluses samastatud tingimusteta, on normis, milles on sätestatud kõrvalehoidmise keeld, selle suhtes seevastu kehtestatud sarnase eesmärgi või mõju tingimus. Seega näib, et lihtsast grammatilisest tõlgendusest ei piisa, et vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu teisele küsimusele.

42. Komisjoni esialgses määruse ettepanekus[19] netohüvitist „vahendustasu“ määratluses ei olnud ja see esines alles artiklis 5 esitatud normis, mis näeb ette kõrvalehoidmise keelu ja milles oli märgitud, et „vahendustasu osana [käsitatakse] mis tahes netohüvitist“: sarnane mõju või eesmärk mängu ei tulnud. Seevastu artiklites 3 ja 4, millega kehtestati vahendustasu ülemmäära reeglile piirid, oli mainitud, et „[makseteenuse pakkujad] ei paku ega nõua […] vahendustasu […] või muud kokkulepitavat tasu, millel on sarnane eesmärk või mõju“.

43. Seega oli netohüvitis algusest peale samastatud vahendustasuga, mitte määratluses, vaid normis, millega nähti ette kõrvalehoidmise keeld, ja selle suhtes ei kehtinud seejuures sarnase mõju või eesmärgi tingimust. Lisaks peeti silmas muid tasusid, millel pidi aga küll olema vahendustasuga sarnane mõju või eesmärk, et need võiksid ülemmäära arvutamisel arvesse tulla. Järelikult oli ette nähtud, et eristatakse selgelt ühelt poolt vahendustasu ja selle hulka kuuluvat netohüvitist, mille suhtes seda ülemmäära vahetult kohaldatakse, ning teiselt poolt „muud tasu“, mida piirati ainult siis, kui sellel oli vahendustasuga sarnane eesmärk või mõju.

44. Määruse 2015/751 teleoloogiline tõlgendamine annab samasuguseid suuniseid. Määruse põhjenduses 28 on mainitud võimalust, et kolme osapoolega maksekaardiskeemides, mis kasutavad makseteenuse pakkujaid, esineb kaudne vahendustasu. Selles on täpsustatud, et võrdsete konkurentsitingimuste tagamiseks tuleks nende süsteemide suhtes kohaldada samu õigusnorme nagu nelja osapoolega maksekaardisüsteemide suhtes. Mainides kaudseid vahendustasusid, on selles põhjenduses aga silmas peetud tasusid, mis peavad olema piiratud kui niisugused, mitte piiratud üksnes siis, kui neil on vahendustasuga sarnane mõju või eesmärk. Meenutan, et Euroopa Kohus on otsustanud, et määruse 2015/751 eesmärkide järgimiseks peaks niisuguste kolme osapoolega süsteemide samastamine nelja osapoolega süsteemidega tulema mängu ka juhtudel, mil tegemist on kolme osapoolega süsteemidega, mida on laiendatud kaubamärgi kooskasutamise teel.[20] Seega viib see põhjendus niisugusena, nagu Euroopa Kohus on seda tõlgendanud, mõttele, et netohüvitis kuulub laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemi puhul otseselt määruse artiklis 4 ette nähtud piirangu kohaldamisalasse.

[19] Komisjoni 24. juulil 2013 esitatud ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kaardipõhiste maksetehingute vahendustasude kohta (COM(2013) 550 (final)).

[20] Vt 7. veebruari 2018. aasta kohtuotsus American Express (C-304/16, EU:C:2018:66, punktid 71 ja 73).

45. Määruse põhjendus 31 kinnitab seda tõlgendust. Seoses netohüvitisega on selles nimelt märgitud, et seda tuleks „käsitada vahendustasuna“, mainimata vajadust, et sellel peaks olema vahendustasuga sarnane mõju või eesmärk. Asjaolust, et selles põhjenduses on viidatud kõrvalehoidmise ohule, ei piisa minu meelest, et seada kahtluse alla seda, et selle sõnastus kinnitab selgelt, et netohüvitist tuleb käsitada vahendustasuna.

46. Teen seega ettepaneku vastata teisele eelotsuse küsimusele, et määruse 2015/751 artiklit 4 tuleb koostoimes määruse artikli 2 punkti 10 teise lausega tõlgendada nii, et netohüvitis kuulub otseselt selle artikli 4 kohaldamisalasse.

C. Kolmas eelotsuse küsimus

47. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas tasude suhtes, sh netohüvitis, mida on saanud kaubamärgi kooskasutuse partner, kes ei ole väljastaja, maksekaardisüsteemilt, kohaldatakse määruse 2015/751 artiklis 5 sätestatud normi, milles on ette nähtud kõrvalehoidmise keeld.

48. Kuna ma teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata teisele eelotsuse küsimusele, et need tasud kuuluvad määruse artikli 4 kohaldamisalasse, on minu ettepanek vastata sellele kolmandale küsimusele esitatud üksnes teise võimalusena.

49. Määruse 2015/751 artikli 1 lõikes 5 ette nähtud samastamistingimuse kohaselt kohaldatakse kolme osapoolega maksekaardisüsteemide suhtes, mida on laiendatud kaubamärgi kooskasutamise teel, samu õigusnorme, mida kohaldatakse nelja osapoolega maksekaardisüsteemide suhtes. Seega on määruse 2015/751 artiklis 5 sätestatud norm, milles on ette nähtud kõrvalehoidmise keeld, nende süsteemide suhtes kohaldatav samas korras, mis on valitud määruse artikli 4 puhul, st et selle väljaselgitamiseks, kas seetõttu, et neil on vahendustasuga sarnane mõju või eesmärk, tuleb neid pidada vahendustasuks, mille suhtes kohaldatakse määruse artiklites 3 ja 4 ette nähtud ülemmääri, on vaja analüüsida tasusid, mida on saanud kaubamärgi kooskasutuse partner.

50. Siis tundub, et niisugusel juhul on määruse 2015/751 artiklis 5 sätestatud normi, milles on ette nähtud kõrvalehoidmise keeld, dubleeritud määruse artiklis 4 ette nähtud vahendustasu otsese piiramisega. Kuid ega sellepärast veel ei kohaldata artiklis 4 sätestatud otsest piiramist niisugusel juhul tasude suhtes, mida on makstud kaubamärgi kooskasutuse partnerile. Lisaks võib olla tasusid, mis ei ole netohüvitised, millel võib olla vahendustasuga sarnane mõju või eesmärk.

51. Teen seega ettepaneku vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtule, et määruse 2015/751 artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et selle kohaldamisalasse kuuluvad tasud, sh netohüvitis, mida on saanud kaubamärgi kooskasutuse partner, isegi kui ta ei ole väljastaja.

D. Neljas ja viies eelotsuse küsimus

52. Neljanda ja viienda küsimusega, mida ma soovitan käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kuidas tuleb kohaldada määruse 2015/751 artiklis 5 sätestatud normi, milles on ette nähtud kõrvalehoidmise keeld.

53. Nagu ka eelmise küsimuse puhul on nendele küsimustele vaja vastata üksnes teise võimalusena, sest netohüvitis kuulub minu arvates otseselt määruse artiklis 4 kehtestatud piirangu kohaldamisalasse.

54. Minu arvates võib vastuse nendele eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusetele osaliselt kergesti leida määruse 2015/751 artikli 5 lugemisel. Et tasusid, sh netohüvitist võiks lugeda vahendustasu osaks, peab neil olema vahendustasuga sarnane eesmärk või mõju. Lisaks on see analüüs kohaldatav nii nelja osapoolega maksekaardisüsteemide kui ka laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemide suhtes, sest selles artiklis ei ole tehtud nende vahel vahet.

55. Valitud kriteerium on seega alternatiivne: piisab, kui saadud tasudel on kas vahendustasuga sarnane eesmärk või sarnane mõju, et neid võiks pidada vahendustasuks.

56. Kui võtta vaatluse alla määruse 2015/751 eesmärk, siis kehtestatud ülemmääradest kõrvalehoidmise keelu kui reegli osas niisugusena, nagu seda on selgitatud määruse põhjenduses 31, tuleb vältida, et sätetest, mis käsitlevad vahendustasusid, muu hulgas nende piiramist, ei hoita kõrvale väljastajatele makstavate muude tasude abil. Määruse põhjenduses 32 on lisatud esiteks, et tarbijad ei ole üldiselt teadlikud tasudest, mida kaupmehed maksavad makseinstrumendi kasutamise eest, ning teiseks, et samal ajal võivad mitmed soodustused, mida väljastajad annavad (nt reisitšekid), suunata tarbijaid selliste makseinstrumentide kasutamise suunas, tuues väljastajatele kaasa suured tasud.

57. Seega püütakse vahendustasude otsese piiramisega määruse 2015/751 artikli 4 kohaldamise kaudu või normi abil, milles on ette nähtud kõrvalehoidmise keeld, reguleerida õhutamist ühe või teise makseinstrumendi kasutamisele. Nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus oma küsimustes, võib maksekaardisüsteemi tegevuste laiendamine vastata määruse artiklis 5 mainitud eesmärgile või mõjule.

58. Kartus, et kõik maksekaartide väljastamise edendamise toimingud arvatakse määruse 2015/751 artikli 4 kohaldamisalasse, tundub mulle põhjendamatu. Selle artikli 4 kohaldamiseks on tarvis, et eksisteeriks esiteks koostöö kaubamärgi kooskasutamiseks või agendileping, millega edendamistoiming on seotud, ja teiseks tehing selle partneri või agendi ja kolme osapoolega maksekaardisüsteemi vahel. Järelikult on maksekaardisüsteemi tegevuste laiendamise kriteerium vajalik kriteerium selle kontrollimisel, ega ei esine kõrvalehoidmist, kui igal üksikul juhul analüüsitakse eraldi olukordi, mis on liikmesriigi kohtule hindamiseks esitatud.

59. Seevastu turule avaldatava mõju kriteerium niisugusena, nagu see on sisuliselt välja pakutud Visa, KLMi ja Amexi seisukohtades, milles on kõneldud vajadusest tõendada turu suutmatust, mis on sarnane sellega, mille kutsuvad esile vahendustasud nelja osapoolega süsteemides, ei ole asjakohane. Samastades laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemid nelja osapoolega maksekaardisüsteemidega, mis puudutab vahendustasude piiramist, on liidu seadusandja määruses 2015/751 nimelt selgelt otsustanud eeldada, et turu suutmatus on mõlemal juhul samasugune, ja kohaldada nende suhtes objektiivset piirangut, et seda turu suutmatust korvata.

60. Teen seega ettepaneku vastata neljandale ja viiendale eelotsuse küsimusele, et määruse 2015/751 artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et esiteks käsitatakse mis tahes kokkulepitud tasu, sh netohüvitist, millel on vahendustasuga sarnane eesmärk või mõju ning mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud maksekaardisüsteemilt, vastuvõtjalt või mõnelt muult

vahendajalt seoses maksetehingutega või nendega seotud toimingutega, vahendustasu osana ning teiseks on maksekaardisüsteemi tegevuste laiendamise kriteerium asjakohane selle sarnase eesmärgi või mõju hindamisel.

E. Kuues eelotsuse küsimus

61. Kuuenda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11 tuleb tõlgendada nii, et kaupmehe teenustasu, mida tasub kaubamärgi kooskasutuse partner siis, kui ta osaleb kolme osapoolega maksekaardisüsteemi teenuseid kasutava kaupmehena, võib maha arvata maksetest, tagasimaksetest ja soodustustest, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud maksekaardisüsteemilt seoses kaardipõhiste maksetehingute või nendega seotud toimingutega.

62. Määruse 2015/751 artikli 2 punktis 11 on „netohüvitis“ määratletud, võttes arvesse määruse artikli 2 punktis 12 esitatud „kaupmehe tasu“ määratlust. See tasu on määratletud kui tasu, mida makse saaja maksab vastuvõtjale seoses kaardipõhiste maksetehingutega.

63. Raskusi põhjustab asjaolu, et esiteks tagab kolme osapoolega maksekaardisüsteemis vastuvõtja ja väljastaja ülesanded üks ja sama üksus, st süsteem, ning teiseks võib kaubamärgi kooskasutuse partner, keda tuleb pidada väljastajaks, et saaks kohaldada vahendustasu ülemmäära, olla ka makse saaja, st süsteemi teenuseid kasutav kaupmees.

64. Nagu aga märgivad komisjon, MasterCard, Visa ja ACM, tuleb sellele küsimusele siiski vastata eitavalt. Teenustasu, mida maksab kaubamärgi kooskasutuse partner, ei ole seotud koostööga, mis on maksekaardisüsteemiga loodud, sest see võidakse maksta teisele maksekaardisüsteemile. Küll aga tugevdaks selle sissearvamine mahaarvamise eesmärgil netohüvitise arvutamisel kaubamärgi kooskasutuse partneri stiimulit arendada maksekaardisüsteemi tegevust, mis on vastuolus määruse 2015/751 eesmärkidega.[21]

65. Teen seega ettepaneku vastata kuuendale eelotsuse küsimusele, et määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11 tuleb tõlgendada nii, et kaupmehe teenustasu ei saa maha arvata maksetest, tagasimaksetest ja soodustustest, mida ta on kaubamärgi kooskasutuse partnerina saanud maksekaardisüsteemilt seoses kaardipõhiste maksetehingute või nendega seotud toimingutega.

F. Seitsmes eelotsuse küsimus

66. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11 tuleb tõlgendada nii, et see võimaldab netohüvitise arvutamisel kogusummast, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud maksekaardisüsteemilt, võib maha arvata nii kaubamärgi kooskasutuse partneri rahalise tasu kui ka kaubamärgi kooskasutuse partneri osutatava teenuse kulu või selle majandusliku väärtuse. Vastaval juhul küsib see kohus, milliste kriteeriumide alusel tuleb kõnealune väärtus arvutada.

67. Tuleb meenutada, et ennekõike peab eelotsusetaotluse esitanud kohus tegema kindlaks, et kõnesolevad teenused on seotud maksetehingute või nendega seotud toimingutega.

[21] Lisaks on kontrollikoda leidnud kolm uuringut, mis viivad mõttele, et muud teenustasud peale vahendustasu ei ole sugugi tühised või on need esimesed isegi suurenenud, kui teiste suhtes kehtestati ülemmäär (vt käesoleva ettepaneku 3. joonealuses märkuses viidatud eriaruanne, II lisa ja joonis 9).

68. „Netohüvitise“ määratluses on mainitud ainult maksete, tagasimaksete või soodustuste netosummat, mille väljastaja on saanud maksekaardisüsteemilt. Seega peavad mõisted „makse“, „tagasimakse“ ja „soodustus“ olema samad, olgu siis tegemist väljastaja või kaubamärgi kooskasutuse partneri saadud summadega või summadega, mille ta maksab süsteemile ja mis tuleb saadud summadest maha arvata.

69. Väitmaks, et neid mõisteid tuleb tõlgendada nii laialt kui rangelt, on menetlusosalised viidanud vahendustasu piirangust kõrvalehoidmise ohule. Esimesed (KLM, Amex) märgivad, et teenuste kulu arvesse võtmata jätmine netohüvitise arvutamisel viiks selleni, et pooled kasutavad niisugust stimuleerimismehhanismi selleks, et hoida piirangust kõrvale väljastajate kasuks. Teised (Visa, ACM) leiavad vastupidi, et arvesse tuleb võtta ainult rahalisi makseid, mis kujutavad endast objektiivselt kontrollitavat väärtust, samas kui teenuste kulu väärtust on võimalik kunstlikult suurendada, et vähendada netohüvitise summat ja vältida nii vahendustasu ülemäära.

70. Soov, et oleks olemas reegel, mida on lihtne kohaldada tõlgenduse kaudu, mis piirdub sellega, et netohüvitisse arvatakse rahalised maksed, on mõistetav. Nii nõustus ACM kohtuistungil, et tema jaoks on väga ajamahukas ja raske kontrollida ülemmäära järgimist, kui tegemist on mitterahaliste teenustega. Seda tõlgendust tugevdab asjaolu, et määruse 2015/751 põhjenduse 31 kolmandas lauses on selle tähistamiseks, mis tuleb maha arvata nende maksete või soodustuste kogusummast, mille väljastaja on maksekaardisüsteemilt saanud, kasutatud sõna „tasu“. See termin ei tähista aga teenuse kulu, vaid rahalist makset.

71. Niisuguse tõlgendusega piirataks siiski määruse 2015/751 artikli 4 kohaldamisala. Minu arvates tuleb mõistete „makse“, „tagasimakse“ ja „soodustus“ sama tõlgendus valida, arvutades nii maksed, mida vastuvõtja teeb väljastajale, kui ka maksed, mida väljastaja teeb vastuvõtjale. Seega kui netohüvitise arvutamisel võetaks arvesse ainult rahalisi makseid, peaksid kõik muud tasuvormid, näiteks teenuste kulu, kuuluma määruse artikli 5 kohaldamisalasse ja neid tuleks piirata ainult juhul, kui neil on vahendustasuga sarnane mõju või eesmärk.

72. Leian siiski, et see näiline lihtsus põrkub määruse 2015/751 sõnastusele, sest „netohüvitise“ määratluses on mainitud soodustusi üldiselt, ilma et sellest saaks järeldada, et need on piiratud rahaliste soodustustega. Lisaks oleks see vastuolus määruse eesmärgiga piirata kaardimaksete tehingukulusid. Kui niisuguste teenuste kulu nagu lennupiletite vastu vahetatavate „miilide“ andmine ei oleks arvatud netohüvitisse, soodustataks niisuguste stimuleerimispraktikate arengut. Lisaks oleks keerukam tõendada vahendustasuga sarnast eesmärki või mõju. Järelikult kaasneks reegli lihtsusega määruse artikli 4 seisukohast suurem raskus kohaldada määruse artiklit 5, sest oleks vaja tõendada korraga nende teenuste kulu väärtust ja nende sarnast mõju või eesmärki.

73. Tegelikult puudutab menetlusosaliste hinnangu erinevus mitterahaliste teenuste väärtuse hindamise viisi, et vältida igasugust määrusega 2015/751 kehtestatud ülemmäärast kõrvalehoidmise ohtu. Valitud väärtus peab olema tegelik majanduslik väärtus, mitte poolte valitud lepinguline väärtus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab selle väärtuse arvutama kohtutoimikus oleva teabe põhjal ja võttes arvesse eesmärki piirata kulusid maksekaarditehingute puhul.

74. Teen seega ettepaneku vastata seitsmendale eelotsuse küsimusele, et määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11 tuleb tõlgendada nii, et netohüvitise arvutamisel võib tasudest, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud kolme osapoolega maksekaardisüsteemilt, maha

arvata mitte üksnes rahalised tasud, vaid ka teenuste kulu, mida tuleb hinnata igal üksikjuhul eraldi, võttes arvesse nende tegelikku majanduslikku väärtust, mida kaubamärgi kooskasutuse partner maksab kolme osapoolega maksekaardisüsteemile.

V. Ettepanek

75. Eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata College van Beroep voor het bedrijfsleveni (apellatsiooniastme halduskohus majandusküsimustes, Madalmaad) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2015. aasta määruse (EL) 2015/751 kaardipõhiste maksetehingute vahendustasude kohta artikli 2 punkti 11 tuleb koostoimes määruse artikli 1 lõikega 5

   tõlgendada nii, et

   netohüvitis vastab maksete, tagasimaksete või soodustuste kogu netosummale, mille kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud kaubamärgi kooskasutamise teel laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemilt, isegi kui kaubamärgi kooskasutuse partner ei ole väljastaja.

2. Määruse 2015/751 artiklit 4 tuleb koostoimes artikli 2 punkti 10 teise lausega

   tõlgendada nii, et

   netohüvitis kuulub otseselt selle artikli 4 kohaldamisalasse.

3. Määruse 2015/751 artiklit 5

   tuleb tõlgendada nii, et

   – selle kohaldamisalasse kuuluvad tasud, sh netohüvitis, mida on saanud kaubamärgi kooskasutuse partner, isegi kui ta ei ole väljastaja;

   – esiteks käsitatakse mis tahes kokkulepitud tasu, sh netohüvitist, millel on vahendustasuga sarnane eesmärk või mõju ning mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud maksekaardisüsteemilt, vastuvõtjalt või mõnelt muult vahendajalt seoses maksetehingutega või nendega seotud toimingutega, vahendustasu osana ning teiseks on maksekaardisüsteemi tegevuste laiendamise kriteerium asjakohane selle sarnase eesmärgi või mõju hindamisel.

4. Määruse 2015/751 artikli 2 punkti 11

   tuleb tõlgendada nii, et

   – kaupmehe teenustasu ei saa maha arvata maksetest, tagasimaksetest ja soodustustest, mida ta on kaubamärgi kooskasutuse partnerina saanud kaubamärgi kooskasutamise teel laiendatud kolme osapoolega maksekaardisüsteemilt seoses kaardipõhiste maksetehingute või nendega seotud toimingutega;

   – netohüvitise arvutamisel võib tasudest, mida kaubamärgi kooskasutuse partner on saanud kolme osapoolega maksekaardisüsteemilt, maha arvata mitte üksnes rahalised tasud, vaid

ka teenuste kulu, mida tuleb hinnata igal üksikjuhul eraldi, võttes arvesse nende tegelikku majanduslikku väärtust, mida kaubamärgi kooskasutuse partner maksab kolme osapoolega maksekaardisüsteemile.